

  
değişim  
benimle başlar

# KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

 Cinsel Şiddetle  
Mücadele Derneği

# KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

**İçerik:** ÇŞMD Ekibi

**Yayına Hazırlık:** Merve Karabulut, Nurgül Öztürk, Özge Özgüner

**Grafik Tasarım:** Özge Özgüner, Hilal Esmer

Birinci basım: Ekim 2019

İkinci basım: Kasım 2020



info@cinselsiddetlemucadele.org  
www.cinselsiddetlemucadele.org



Bu sözlük, Almanya Federal Cumhuriyeti Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı'nın fonuyla **Rosa Luxemburg Vakfı** tarafından desteklenen "**Değişim Benimle Başlar**" projesi kapsamında basılmıştır. Burada dile getirilen görüşler Rosa Luxemburg Vakfı'nı resmi görüşlerini yansıtmaz. Burada verilen bilgi ve sunulan görüşlerin tüm sorumluluğu **Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği**'ne aittir.

# NEDEN KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ?

Şemsiye bir kavram olarak birçok şiddet türünü kapsamına rağmen, cinsel şiddet denildiğinde akla genellikle tek bir tür geliyor. Bireylerin cinsiyetinden, yaşından, türünden; maruz bırakan ve bırakılan arasındaki ilişkilene biçimine kadar zihinlerde belli şablonlar beliriyor. Bu tektipleştirme, yaşanan diğer cinsel şiddet biçimlerinin şiddet olmadığını düşünmemize; ancak belli şartlarda olanların şiddet olarak tanımlanmasına ve diğerlerinin önemsenmemesine, dolaşısıyla şiddet türleri arasında hiyerarşi kurmamıza neden oluyor.

Tıpkı cinsel şiddet denildiğinde akla belirli şablonlar gelmesi gibi, konuyu da sınırlı birkaç kavramla konuşuyoruz. Cinsel şiddet meselesinin hep aynı kavramlarla ele alınması meseleye hep aynı bakış açısından bakmamıza, hep aynı noktalara takılmamıza; yeni tartışmalar, çözüm önerileri üretmememize,

farkındalığımızın belirli bir seviyede kalmasına yol açıyor. Örneğin; her şiddet vakasından sonra sadece faile verilecek ceza tartışılırken, hayatta kalanın ihtiyaç duyabileceği desteğin gözardı edilmesi gibi. Üstelik sürekli kullandığımız bu kavramlar başlı başına cinsel şiddetle ilgili yanlış inanışlara hizmet ediyor, değişmesi gereken toplumsal algıyı pekiştiriyor. Cinsel şiddeti konuşurken alışlageldik, mitleri yeniden üreten kavramların yerine güçlendirici kavramlar kullanmak hayatta kalanı suçlayan ve mağdurlaştıran dili değiştirmek için önemli bir adım. Kavramlar kişinin maruz bıraktığı şiddetin adını koyarak anlamlandırmaya ve destek istemesine de yardımcı labiliyor.

Tüm bu nedenlerle, cinsel şiddetle mücadele ederken kullandığımız, önerdiğimiz ve yaygınlaştırmaya çabaladığımız kavramları bir araya getirdik.

**Çünkü dönüşüm dilde başlar!  
Değişim Benimle Başlar!**

**UYARI:**  
**SÖZLÜK TETİKLEYİCİ**  
**OLABİLİR!**

Bu sözlükte karşınıza çıkacak bazı kavramlar ve tanımlar geçmişte yaşadığınız, halen etkisi süren, farkında olduğunuz veya olmadığınız travmatik bir olayı yeniden hatırlatabilir; kaygınızı artırabilir, şiddet deneyiminin zihninizde canlanmasına neden olabilir. Bu nedenle okumaya başlamadan önce kendinizi hazırlamanızı, kavramları ara vererek okumanızı, tetiklendiğinizi hissederseniz okumaya ara vermenizi ve hazır hissettiğinizde okumaya güvendiğiniz bir kişinin eşliğinde devam etmenizi öneririz.

# tetikleyici

## Travmatik bir olayın yaratmış olduğu bir tepki yapısını harekete geçiren uyarılar.

Tetiklenmek; görme, işitme, tatma, koklama ya da dokunma duyularımızın uyarılmasıyla yaşamış olduğumuz travmatik bir olayı hatırlamamız, hissetmemiz ve farklı düzeylerde benzer duyguları tekrar yaşamamızı ifade eder. Tetikleyici olayın ya da nesnenin kendi içinde travmatik olması gerekmez, sadece hatırlatıcı olması yeterlidir. Örneğin belli bir ses, koku, manzara, renk, özel bir gün vs. de tetikleyici olabilir.

Tetikleyici uyarıların etkisiyle travma sonrası stres bozukluğu semptomları, geri dönüşler (flashback), gerçeklik kaybı ya da kaygı ve huzursuzluk ortaya çıkabilir. Şiddet içeren anlatı ve paylaşımlarda olumsuz duyguları tetikleyebilecek, karamsar, çaresiz, mağdurlaştırıcı bir dil kullanmak yerine güçlendirici, olayı toplumsal bileşenleriyle ele alan, hak talep eden ve dayanışmayı ön plana çıkaran bir dil ve yaklaşım kullanmak tetikleme/tetiklenme riskini azaltır.

# cinsel şiddet

**Onay almaksızın, onay inşa ederek veya onay almanın söz konusu olamayacağı\* durumlarda kişinin/kişilerin uyguladığı, cinselliğe yönelik teşebbüs ve tehdit içeren her türlü eylem, davranış ve müdahale.**

Cinselliğin araç olarak kullanıldığı ya da kişinin cinsiyetini, cinsel kimliğini, cinsel yönelimini, toplumsal cinsiyetini veya toplumsal cinsiyet ifadesini hedef alan, onayın var olmadığı, istenmeyen, gerçekleşmiş, teşebbüs edilmiş, tehdit boyutunda kalmış eylem ya da davranışlardır. Eylem gerçekleşmiş bir eylem olabilir, gerçekleşmemiş ve girişimde kalmış olabilir. Cinsel şiddete yönelik gözdağı, şantaj ve farklı tehdit davranışları olabilir. Bir kişinin bedensel ve/veya cinsel bütünlüğüne yönelik bir müdahale de olabilir.

Örneğin cinsel sağlığı tehdit eden bir müdahale, üreme sağlığı ile ilgili ilaç ve hizmete erişimin engellenmesi, cinsiyet kimliğine karşı yapılan zorunlu operasyonlar gibi...

\* Kişi alkol veya uyuşturucu etkisi altında ise, bedensel veya zihinsel/ruhsal olarak onay vermekte yetersiz durumda ise, kişinin ilaç vb. madde ile direnci kırıldı ise, çocuk ise (18 yaşın altında ise); hayvan ise onay almak söz konusu olamaz.

# cinsel istismar

Cinsel istismar; uluslararası sözleşmeler ve ulusal hukuk metinlerinde çocuk olarak tanımlanan bireylerin (18 yaşına kadar her birey çocuktur), yaşı ve gelişim düzeyi açısından kendi sorumluluğunu taşıyan, güven ya da güç ilişkisi içinde olduğu bir kişi tarafından cinsel olarak sömürülmesi anlamına gelir.

Cinsel istismar sanal ortamda da gerçekleşebilir ve sadece temas içeren davranışlarla sınırlı değildir. Cinsel istismar akranlar arası merak odaklı cinsel oyunlar ya da akranlar arası onaya dayalı cinsel davranışlar ile karıştırılmamalıdır.

Cinsel istismar bir cinsel şiddet türüdür. Tüm diğer cinsel şiddet eylemleri gibi cinsellikle değil güç ve hiyerarşi ile ilgilidir. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişi şiddet eylemini çocuğun fiziksel, duygusal, bilişsel ve deneysel açıdan daha zayıf oluşunu kötüye kullanarak gerçekleştirir. Çocuğun güçsüz konumda oluşu sanıldığı gibi aksine fiziksel farklılıklardan çok duygusal, bilişsel ve toplumun çocuğa yüklediği değerlerdeki farklılıklara dayanır. Çocukların birer birey olarak görülmediği, çocuk haklarının ihlal edildiği, kapsamlı cinsellik eğitimine erişimin bulunmadığı, çocuklara söz hakkı tanınmayan, yetişkinlerin çocuklar üzerinde yoğun otorite kurduğu toplumlarda çocukların, özellikle yakınlarındaki kişiler tarafından, istismara maruz bırakılma oranları daha yüksektir.

# cinsel taciz

**Kişinin onayı olmaksızın gerçekleştirilen, fiziksel temas içermeyen rahatsız edici cinsel eylem, söz ve davranışlar.**

Örneğin onay almaksızın cinsel içerikli mesaj atmak, laf atmak, şakalar yapmak, fotoğraf veya karikatür göstermek, ısrarla ilişki teklif etmek, cinsel organların teşhiri, yaşadığı cinsel deneyimleri anlatmak, kişiyi cinselliğiyle ilgili küçük düşürmek, aşağılamak.

**Kişinin onayı olmaksızın gerçekleştirilen ve fiziksel temas içeren her türlü cinsel eylem ise cinsel saldırdır.**

Cinsel saldırı tek ve ani bir hareketle de gerçekleşebilir. Örneğin, onay almaksızın makas almak, öpmek, ya da bir toplu taşıma aracında cinsel amaçlı fiziksel temasta bulunmak. Cinsel saldırı ilişki ya da evlilik içinde de gerçekleşebilir. Örneğin ilişki sırasında onay almaksızın prezervatifi çıkarmak, onay almaksızın partnerin üzerinde seks oyuncuğu ya da diğer nesnelere kullanmak.



# toplumsal cinsiyet

Genellikle atanmış cinsiyet\* ile uyumlu olduğu varsayılarak, kadınlık ve erkeklikle ilişkilendirilen toplumsal ve kültürel cinsiyet normlarını ifade etmek için kullanılır.

Kişiler toplumsal cinsiyet normlarını aile, okul, iş yeri, medya gibi sosyal ortamlardaki etkileşim süreci içinde öğrenir ve içselleştirirler. Yani toplumsal cinsiyete dayanan roller değişmez, sabit ve sorgulanamaz değildir. Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet ifadesi gibi kavramları da içerisinde barındırır. Cinsel kimlik kompleks, akışkan ve kişiye özeldir. Bu nedenle tıpkı ikili cinsiyet sistemi gibi, kadın ve erkek arasında kurulmuş eşitsiz ve hiyerarşik ilişkinin kendisi de yapaydır; sorgulanabilir, değiştirilebilir, dönüştürülebilir.

Toplumsal cinsiyete dayalı kalıplar ve roller keskinleştiğinde ve sabitlendiğinde, bu kalıplara sığmayan kişilere yönelik önyargılar, baskı ve şiddet de artar.

\***Atanmış Cinsiyet:** Dış genital özelliklerden yola çıkılarak gebelik ya da doğum sonrasında bebeğe atanan cinsiyet etiketi. Kimi ülkelerde/kültürlerde genişlemekle birlikte, çoğunlukla ikili cinsiyet, kız ve oğlan / kadın ve erkek ile sınırlıdır. Sıklıkla "biyolojik cinsiyet" ya da "bedensel cinsiyet" ifadeleri kullanılsa da, kişinin cinsiyet kimliği beyanı olmaksızın tıp tarafından atandığı için "atanmış cinsiyet" kavramını kullanmak daha doğrudur.

# hayatta kalan

## Hayatının bir döneminde cinsel şiddetin herhangi bir biçimine maruz bırakılmış olan.

İngilizce'de **survivor** kelimesinden gelmektedir. Cinsel şiddete maruz bırakılmış bireyler için, 'mağdur' ya da 'kurban' yerine daha güçlendirici olan 'hayatta kalan' kelimesinin kullanılması tercih edilebilir. Hangi tanımı kullanacağına en iyi kişinin kendisi karar verir.

Hayatta kalmak; yaşanan şiddet ve yarattığı travmanın ölçüsü ne olursa olsun, içimizdeki güçle, kendimize tutunarak ve çevremizden destek alarak şifa bulabileceğimizi, daha tatminkâr ve üretken bir hayat yaşayabileceğimizi bize anlatır.

Yaşanılan travmanın hayatınızı ele geçirmesine izin vermiyorsanız, bir şekilde bu metne ulaşmış ve okuyorsanız, zaten en kötüsünden kurtulmuşsunuz demektir. Siz kurban değil hayatta kalansınız.

# onay

## Kişinin belirli bir cinsel davranışı yaşamak istediğini özgür iradesiyle, sözlü veya bedensel ifade yoluyla net ve açık olarak belirtmesi.

Cinsel davranışın başladığı an kişiden kişiye farklılık gösterir. Onay sınır ihlallerinin önüne geçmek için pratik bir uygulamadır.

Onay tek seferliktir. Bir cinsel davranışa onay vermek o davranışın her zaman kabul edileceği anlamına gelmez. Onay geri çekilebilir. Bir cinsel davranışa başlamak için onay vermek, onu sürdürmek için de onayın olduğu anlamına gelmez.

Hukukta **rıza** kavramı kullanılır. Cinsel suçların belirlenmesinde ölçüt olan 'rızanın olmaması' durumu bağırma, yardım isteme, fiziksel direnç gösterme gibi fiillerle sınırlandırılarak içinde bulunulan koşullar yok sayılmaktadır. Bir cinsel davranış karşısında sessiz kalmak onay göstergesi değildir. Sürekli cinsel talebin ya da tehdidin olduğu; baskı içeren koşullarda ya da kişinin karar verebilecek durumda olamayacağı durumlarda onaydan bahsedilemez. (Bkz. *cinsel şiddet kavramı*)

Cinsiyeti, cinsel yönelimi, cinsiyet ifadesi ne olursa olsun onay kavramı herkes içindir.

# onay inşası

## Kişinin onay vermediği herhangi bir cinsel davranışta onay almak için kişinin karar verme yetisini manipüle etmek.

İsrar, yalan, duygusal tehdit, ikna süreçleri (hediyeler, maddi destek ve ikram), duygusal baskı (kişiyi kendini suçlu hissettirme), kaygıyı azaltma (birliktelik üzerine verilen güvenceler) gibi fiziksel zorlama içermeyen yöntemler kullanılır. Arzu ve onay birbirine karıştırılmamalıdır. Bir kişiyi ya da cinsel davranışı arzulamak, o davranışa onayınız olduğu anlamına gelmez.

Her birey cinsiyetinden/cinsel kimliğinden bağımsız olarak, cinsel davranışlara onay vermeyi veya vermemeyi seçer. Onayın inşa edilmesi, bu seçimlerin bulanıklaşmasına ve hayatta kalanın maruz bırakıldığı şiddeti çok sonra fark etmesine sebep olabilir.

Onay inşasını başkaları üzerinde kurabildiğimiz gibi, toplumun dayattığı rollerle kendimiz üzerinde de kurabiliriz. Onay inşasının sorgulanması; kendimizi ve birbirimizi dinleme, iletişim kurma, bilgilerimizi değil duygularımızı anlama ve ifade etme, sınırlara saygı gösterme üzerine bir güçlenme ve özgürleşme sürecidir.

# flört Şiddeti

**Duygusal, romantik, cinsel bir beraberlik içerisinde ya da beraberlik bittikten sonra partnerlerden birinin diğeri - ya da birbiri - üzerinde g ve kontrol kazanmaya çalıŐtıđı, zarar verici davranış biçimleri.**

Flört Şiddeti ve güvensiz davranışlar, ciddi ya da sıradan kısa ya da uzun süreli heteroseksüel biseksüel ya da eŐcinsel tekeŐli ya da çok eŐli kişilerin farklı Őekillerde tanımladığı ya da yaşadığı herhangi bir ilişki biçiminde gözlemlenebilir. Literatürde yaygın olarak flört Şiddeti kavramı kullanılmakla birlikte "sevgili Şiddeti", "romantik partner Şiddeti", "yakın partner Şiddeti", "iliŐkisel Şiddet", "ilişki içi Şiddet" gibi kavramlar da bu Şiddet türünü ifade etmek için kullanılabilir.

Zarar verici davranışlar; partneri kontrol etmek için sözel, duygusal, sanal, fiziksel ya da cinsel Şiddetin uygulandığı ya da tehdit olarak kullanıldığı pek çok farklı biçimde gerçekleşebilir.

# şiddet döngüsü

## Şiddet içeren ilişkilerde şiddet davranışlarının belirli bir döngü içinde devam etmesi.

Şiddet uygulayan partnerler genellikle ilk şiddet davranışının ardından özür dileyerek bir daha bunun asla yaşanmayacağına dair sözler verir, partnerin ilişkide kalması için onu ikna ederler. Fakat araştırmalar gösteriyor ki; bir ilişkide şiddet davranışı bir kere gerçekleşiyorsa tekrar etme olasılığı yüksektir. Şiddet döngüsü birkaç aşamadan oluşabilir.

### 1. aşama - Gerilimin yükselmesi:

İletişimde kesinti, korku ve kaygı artışı

### 2. aşama - Şiddet davranışı:

Hakaret, tehdit, sözel/duygusal/fiziksel/cinsel/ekonomik şiddet

### 3. aşama - Barışma:

Özür, şiddeti gerektelendirme, değişim vaadi, hediyeler

### 4. aşama - Sakinlik:

Yaşananları yok sayma, şiddetsiz iletişim

Her ilişki farklı ve biricik olmakla birlikte, şiddet davranışlarının zamana yayılarak artması ve yaşayan için daha zarar verici hale gelmesi güvensiz ilişkilerin ortak özelliğidir. Bu durum kişinin yaşadığı şiddeti fark etmesini ve şiddet içeren bu ilişkiden çıkmasını daha zor hale getirir. Bu nedenle şiddet döngüsünün nasıl işlediğini bilmek ve önlem almak önemlidir.

# gaslighting

Kişiyi kendi algısından ve hafızasından şüphe duyacak hale getirecek şekilde sürekli manipüle etmek olarak tanımlayabileceğimiz bir duygusal şiddet türü.

1944 yapımı '**Gaslight**' filmiyle ortaya çıkmış ve sonraları psikolojide '**gaslighting**' kavramı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Failin bir duygusal/maddi çıkar elde etme amacıyla bilinçli hareket etmesi ölçüttür. Uygulanabilecek manipülasyon yöntemleri çok farklılık gösterebilir. Gaslighting için sabit olan, maruz bırakılanın yaşadığı üzerinden "sürekli kendi gerçekliğinden, algı ve hafızasından şüpheye düşmesi" denilebilir. Ancak suçlu hissettirilme ve yaşadığı sorunu dile getirmek isterken kendini özür dilerken bulma gibi durumlar da, failin bilinçli/bilinçsiz hareket etmesine bakılmadan gaslighting olarak nitelendirilebiliyor. Duygusal bir şiddete maruz bırakıldığını hisseden ama ne olduğunu tanımlayamayan birçok insan için yaşadığını anlamlandırma konusunda oldukça yol gösterici olmuştur.

\* Son zamanlarda Türkçe'de "gaz lambası" çevirisiyle kullanılmaya başlanmıştır.

# ısrarlı takip

Fiziksel olarak ya da sanal yollarla takip etmek, özel alanına ve sınırlarına saldırarak kişinin güvenli alanını daraltmak, 'hayır' cevabını kabul etmeyerek tehdit ve korku uyandıracak şekilde ısrarlı ve sistematik şiddet uygulamak.

ısrarlı takip, İngilizce'de **stalking** kavramından Türkçe'ye çevrilmiştir, **musallat olma** adıyla da kullanılmaktadır. Bir birey veya grup tarafından başka bir kişiye yönelik istenmeyen ve/veya tekrarlanan takip ve gözetleme eylemidir. ısrarlı takip davranışları, taciz ve korkutmayla ilişkilidir ve kişinin şahsen takip edilmesini veya izlenmesini içerebilir.

Örneğin; ısrarlı mesaj ve aramalarla rahatsız etmek, evinin/okulunun önünde beklemek, gittiği yerleri ve görüştüğü kişileri takibe almak, sık gittiği mekanları tespit edip buralarda karşısında çıkmak, eylemleriyle ilgili hesap sormak.

ısrarlı takip neticesinde 6284 sayılı kanun uyarınca tedbir talebinde bulunulabilir.



# stealthing

**Cinsel ilişki sırasında prezervatifi çıkarmak veya cinsel ilişki öncesinde/esnasında prezervatife zarar verecek hareketlerde bulunarak korunmalı cinsel beraberliği riskli hale getirmek.**

Partnerlerin karşılıklı onayı olan ve kondom kullanma konusunda anlaştıkları cinsel birlikte-lik esnasında (ya da hemen öncesinde) kondom kullanacak kişinin partnerin onayı olmadan kondomu kartmasıdır. Bu durum istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyon riski oluşturmakla beraber partnerlerin cinsel anlaşmasını bozar, cinsellik güvenli olmaktan kar ve kişinin bedeni ve sağlığı hakkında kararları alma ve sürdürme hakkını ihlal eder. Aynı zamanda cinsel saldırı suçunu oluşturan davranışlardan biridir.

Cinsel davranışlarda kişi hangi koşullarda hangi davranışlara onay verdiğini kendisi belirler. Eğer partnerlerden biri bu koşullardan birini diğerinin onayı olmadan değiştirirse, bu cinsellik değil başkasının bedeni üzerinde güç/kontrol uygulama çeşitlerinden biridir. Stealthing her türlü ilişkilenmelerde görülebilmektedir. Cinsellik ncesi sınırları konuşmak ve karşılıklı güven ilişkisi kurmak riski azaltabilir.

\* Sıklıkla uygulanan bir cinsel şiddet biçimi olmasına rağmen, henüz Türkçeye evrilememiştir.

# sanal Şiddet

## Teknoloji araçları ve/veya sosyal medya ağlarının baskı ve kontrol amacıyla kullanılarak Şiddet uygulanması.

Örneğin; sık sık aramak ve mesaj göndermek, konum göndermesini istemek, özel bilgi ve/veya fotoğraflarını yayınlamak, paylaşım ve fotoğraflarının altına hakaret ve aŐađılama içeren yorumlar yazmak, sosyal medya hesaplarının Őifrelerini istemek, telefonunu izimli/ izinsiz karıŐtırmak, bazı arkadaŐlarını silmesini talep etmek, sosyal medyadan yapacağı paylaŐımlara müdahale etmek, onayı dışında cinsel içerikli mesaj göndermek (sexting), cinsel içerikli fotoğraf paylaŐmaya zorlamak.

Bu davranışlar çok farklı Şiddet türlerini kapsar ve farklı suç tanımlarına (taciz, kişilerin huzurunu bozma ve Şantaj/tehdit vb.) girer. Her türlü iletişim aracıyla cinsel içerikli yazılar göndermek, TCK'da da cinsel taciz suçu olarak tanımlanmıŐtır.

# hayvanın cinsel istismarı

## Hayvanların insan/lar tarafından cinsellik içeren eylem yoluyla veya cinselliğine müdahale edilerek suistimal edilmesi ve sömürülmesi.

Hayvanın cinsel olarak istismarı; vajinal, anal, oral penetrasyon; bir obje kullanarak penetrasyon; üremesini kontrol altına alma, sürekli hamile bırakma ve sütünü ele geçirme amaçlı uygulanan suni tohumlama; cinsel tatmin uğruna hayvanı yaralama ya da öldürme gibi birçok farklı biçimde uygulanıyor.

İstismar veya tecavüz genellikle gizli olarak meydana geliyor; insanlar çeşitli yanlış inanışlara dayanarak üzerini örttüğü ve kültürel olarak meşrulaştırıldığı için kaç hayvanın istismar edildiğine dair bir istatistik tutulmuyor. İnek, koyun, tavuk gibi insanın mal ve kaynak olarak kullandığı hayvanlara yönelik cinsel şiddet ve her türlü sömürü, insan çıkarı olması gereksizleştirebilir ve normal karşılanabiliyor. Erkek egemen sistemde "erkek" olmayan her bireyin "erkek" tarafından zapt edilmesi gerektiği öğretisi ile insan merkezci algı birleşince hayvanlara yönelik cinsel şiddet meşru bir noktaya taşıyor.

İnsanın da bir hayvan türü olduğunu unutmadan, tür ayırt etmeksizin tüm hayvanların duyguları olan canlılar olduğunu, bedenlerinin sadece kendilerine ait olduğunu farketmemiz ve bu farkındalığı çevremizde yaygınlaştırmamız, hayvana yönelik her türlü şiddetle mücadelede önemli bir ilk adımdır.

# tecavüz rafı

Hayvanlara “suni tohumlama” yoluyla tecavüz edilebilmesini sağlamak için hareket imkânlarını kısıtlayan, dar, oluk benzeri bir aygıt.

Hayvancılık endüstrisinin “suni tohumlama” olarak adlandırdığı yapay yolla gebe bırakma işlemi **tecavüz rafı (rape rack)** aracılığıyla gerçekleştirilir. Suni tohumlama sırasında, işçi, bir kolunu hareket etmesi engellenmiş ineğin rektumuna sokar, diğer koluyla ucunda boğadan zorla çalınmış sperm\* bulunan metal bir çubuğu ineğin vajinasından rahim girişine ulaşıncaya kadar iter. Rektumdaki koluyla bastırarak döllemenin gerçekleşmesini sağlar. Bu eylem özgürlüğün kısıtlanması, beden bütünlüğünün ihlali, cinselliğine müdahale edilerek hamileliğe zorlanan hayvanın cinsel istismarıdır. (Bkz. *cinsel şiddet kavramı*)

Doğal koşullarında insan müdahalesi olmadan 20-25 yıl yaşayabilecek olan ineklerin, insanlar daha çok süt tüketsin diye sürekli hamile bırakılıp süt sağma makinelerine bağlı yaşatıldıklarında yaşam süreleri 4-5 yıla kadar düşüyor. Artık sömürülemeyecek hale geldiklerinde ise, insanların “et” tüketmesi için kesilmek üzere başka bir sömürü merkezine, mezbahaya yollanıyorlar. Çoğunlukla inekler, koyunlar, keçiler ve hayvan deneylerinde kullanılan maymunlara uygulanan “suni tohumlama” yöntemi, sadece endüstride değil, küçük aile işletmelerinde ve hayvan üretim merkezlerinde de gerçekleştiriliyor.

\* Özel olarak seçilmiş boğaların **elektro-ejekülasyon** yöntemiyle, rektumlarına elektrik akımı verilerek boşalmaları sağlanır.

# mağdur suçlayıcılık

Yaşanılan bir mağduriyette çeşitli gerekçelerle kabahati o mağduriyeti yaşayan kişiye yapıştırarak faili aklayan yaklaşım.

Mağdur suçlayıcılık İngilizce'de '**victim-blaming**' olarak kullanılıyor. Cinsel şiddet durumlarında, mağdur olan kişide kusur ya da kabahat bulmaya çalışılarak mağduriyetin kendisinin o kusur üzerinden ortaya çıktığı mesajı verilir. Örtük ya da açıkça mağdurun şiddeti hak ettiği telkin edilir. Mağdurun cinsel şiddeti hak etmediğini ispata çalışan çeşitli ahlaki-toplumsal gerekçeler sunulması da aynı yaklaşımı beslediği için dolaylı olarak mağdur suçlayıcılıktır.

Kişinin yaşadığı şiddeti gizlemek zorunda kalmasının önemli sebeplerinden biridir. Cinsel şiddetin sürekli mağdur olan kişi üzerinden konuşulmasına, failerin yok sayılmasına neden olur. Cinsel şiddet üzerine konuşan, yazan, yorum yapan herkesin, kendinde ve diğerlerinin yaklaşımında mağdur suçlayıcılık olup olmadığını sorgulaması ve üzerine farkındalık geliştirilmesi önemlidir.

# tecavüz kültürü

## Tecavüz ve cinsel şiddet biçimlerinin çok yüksek oranda görüldüğü kültürlerde tecavüzün ataerkil normlar ve yanlış inanışlar yoluyla normalleştirilmesi.

Tecavüz kültürü İngilizce'de '**rape culture**' olarak aktif kullanılan çeviri bir kavram. Ancak Türkçe'de yerleştiği söylenemez. Kökeni "üretmek, yetiştirmek" anlamına gelen 'kültür' kavramına İngilizce'de daha tarafsız, Türkçe'de ise daha çok olumlu ve aidiyete yönelik anlamlar yüklendiğinden, tecavüz kelimesiyle birlikte kullanılması farklı noktalardan ve farklı gerekçelerle sorunsallaştırılıyor. Kavramın tecavüzü meşru kıldığı, normalleştirdiği gerekçesi bunlardan biri, anlam olarak kültür olmadığını söylenmesi de bir başka gerekçe diyebiliriz.

Tecavüz kültürü ifadesi; tecavüz bir kültür olmasa da, yüzyıllar boyunca toplumun derinine işleyip kemikleşen ve erkeğin tecavüzünü normalleştiren ataerkil algıyı örgütleyip beslemesi açısından eleştirel bir yerden kullanılıyor. Bireysel sahiplenmeyi değil, toplumdaki o genel kabul ve yadırgamama üzerinden kodlanıyor. Tecavüzün normal olduğu yaklaşımının (*erkek-tir yapar, kadın kuyruk sallamıştır vb.*) kadının güvenilirmez olduğu algısının (*kadının sözüne güvenilirmez, kadın aldatır, şeytandır vb.*) erkeğin doğal suçsuzluğuna olan inancın (*erkeklerin hormonlarının, beyinlerinin, cinsel dürtülerinin kontrol edilemez olduğu iddiası*) hayatın her alanında sosyal olarak inşa edilerek aktarılmasına tecavüz kültürü deniliyor.

# onay kültürü

Duygulara ve cinselliğe dayalı tüm ilişkiler ve ilişkilenmelerde rızanın varlığının sorgulandığı ve konuşulduğu bir iletişim biçiminin toplumda yerleşmesi.

İngilizce'de '**consent culture**' olarak kullanılan bu kavramı Türkçe'ye 'onay kültürü' olarak çevirmeyi tercih ediyoruz. Rıza kavramı hem Türkçe'de hem de İngilizce'de olumlanan onayı, ya da olumlayarak istemeyi tam olarak karşılamadığından ve daha çok hukukta kullanıldığından bu tercih yapılmaktadır.

Onay kültürü, her zaman ve her koşulda cinsel davranışlara onay verilmesi demek değildir. Aksine; her zaman ve her koşulda, bir cinsel davranışa yönelik olumlanan onayın olup olmadığının sorgulanması ve kişilerin birbirinin sınırlarına saygı duymalarına dayalı bir iletişimin o toplumun kültürüne yerleşmesi demektir.

Onay kültürü; çocukların hayır ya da evet derken kendilerini dinlemeleri ve kendi sınırlarını keşfetmeleri üzerine yetiştirildiği, toplumsal cinsiyet rollerine göre ayrıştırılarak kişilerin arzularını ifade etme veya gizleme üzerinden baskılanmadığı, onayın olmadığı cinsel davranışların teşvik edilmediği ve şiddetin çeşitli gerekçeler ve yanlış inanışlar aktararak kişilere öğretilmediği bir kültürü yansıtmaktadır.

# tecavüz kriz merkezi

**Temel olarak; tecavüz, cinsel istismar ve cinsel şiddete maruz bırakılan kişilere destek hizmeti veren, toplum temelli işleyen sivil kurumlar.**

Tecavüz Kriz Merkezi (TKM); İngilizce **Rape Crisis Center (RCC)** ifadesinden çevirilmiştir. Türkiye'de henüz Tecavüz Kriz Merkezleri olmadığından, bu hizmeti verecek merkezler için de henüz net olarak belirlenmiş bir isim yoktur. Bazı savunucular "Tecavüz Kriz Merkezleri" olarak, bazıları da "Cinsel Şiddet Kriz Merkezleri" olarak ifade etmektedir.

Tecavüz Kriz Merkezleri hizmetleri; hayatta kalana ve yakınlarına hukuki-adli süreçte destek sunulması, acil kriz hattı hizmetiyle başvuruların alınması ve takibi, sosyal destek koruyucu-önleyici programları ve topluma yönelik farkındalık artırıcı eğitim programları olarak kategorilendirilebilir. Amerika'dan Japonya'ya, Avrupa ülkelerinden Kanada, Tayland, Yeni Zeland, Peru gibi birçok farklı ülkede bulunan TKM'lerin farklı modelleri vardır.

TKM'ler her zaman hastane içinde bir birim olarak bulunmazlar. Farklı ülkelerde farklı uygulamaları vardır. Bir ulusal ağa bağlı ülke genelinde çalışabilir ya da yerel hizmet verebilirler. Bağımsız çalışan ve stratejik ortakları olan kurumlar olarak çalışabilirler. Sığınma evi veya kadın danışma merkezi içerisinde bir birim olarak çalışabilirler. Bakanlık veya belediyeye bağlı bir merkez olarak hizmet verebilirler. Yurt dışında TKM'lerin *Governmental/Non-governmental* (Devlete bağlı-Devlete bağlı olmayan) bu tür örnekleri bulunmaktadır.



# tecavüz kiti

**Tecavüz veya beden bütünlüğüne yönelik cinsel saldırı sonrası yapılan adli tıp muayenesinde, bedenden delil toplamayı ve bunları yok olmadan uzun süre muhafaza edebilmeyi kolaylaştırmak için tasarlanmış tek kullanımlık araç takımı.**

Tecavüz kitinin içinde, beden muayenesinde elde edilen delilleri toplamak ve saklamakta kullanılan araç ve materyaller bulunur. Bir kutu veya büyükçe bir kağıt zarf şeklinde olabilir.

Tecavüz kitleri, faile ait DNA vb. deliller toplandıktan sonra mühürlenerek yıllarca saklanabilmektedir. Bunun amacı, saldırıya uğrayan ve çeşitli sebeplerle henüz resmi bildirim veya şikayette bulunmak istemeyen hayatta kalanların, kendilerini güvende ve hazır hissederek suçu bildirene kadar suçu ispatlayacak delillerin muhafaza edilmesidir. Türkiye'de maalesef resmi şikayette bulunmadan adli muayenenin yapılması, tecavüz kitlerinin hayatta kalanın ismi kayıtlarda geçmeden anonim olarak saklanması gibi bir uygulama bulunmuyor.

# öz yardım

**Kişinin kendi çabası, kaynakları ve iradesi ile duygusal, psikolojik ve somut temelde bir problemi aşmakta ihtiyaç duyduğu desteği kendine sağlaması.**

İngilizce **self help** kelimesinden çevirilmiştir. Kendine yardım etme, kendine destek olma, kendini güçlendirme anlamında kullanılır. Travma sonrası şifa bulma sürecimizde kendimize iyi gelen veya bizi ikincil travmalardan koruyan şeyleri keşfedip uygulamamız öz yardımdır.

Bir başkasından gelecek desteğe ve dayanışmaya ya da profesyonel bir yardıma duyduğumuz ihtiyaç kadar; biz de kendimize destek olabilir, kendimizi sevebilir ve ona iyi bakabiliriz. Hangi yöntemin bize iyi hissettirdiğini, şifa verdiği deneyerek bulabilir; bunun yanında çeşitli kaynaklardaki önerilerden yararlanabiliriz. Toprakla ilgilenmek, yürüyüşe çıkmak, bir deniz kenarında avazımız çıktığı kadar bağırarak, müzik dinlemek, sakız çiğnemek, insana karışmak, yalnız kalmak.. ruhumuza iyi gelecek, bize şifa verebilecek sayısız eylemlerden bazıları olabilir.

# destek sistemi

## Cinsel şiddet sonrası iletişim kurabileceğimiz, destek isteyebileceğimiz kişilerden oluşan ağ.

Bu kavram, herkesin küçük ya da büyük, destek alabileceği, yardım isteyebileceği kişilerden oluşan bir iletişim ağı olabileceğini anlatır. Cinsel şiddet sonrası şifa bulma yolunda önemli adımlardan biri destek almaktır.

Destek sistemi; kendimize göre seçeceğimiz güvendiğimiz kişilerden oluşan iletişim ağı anlamında kullanılır. Bu kişiler mutlaka uzman ya da profesyonel olmak zorunda değildir, olabilirler de. Güvendiğimiz bir arkadaşımız (ya da arkadaşlarımız) aile üyelerimiz, psikolog veya psikiyatrimız, aynı inancı veya yaklaşımı paylaştığımız biri olabilir. Kişisel destek sistemimiz dışında; birbiriyle koordineli çalışan sivil ve kamu kurumlarından oluşan destek ağını da, yaşadığımız ülkedeki "kurumsal destek sistemi" kavramı ile ifade edebiliriz.

# öz savunma

Bir kişinin kendisine yönelik şiddet içeren bir saldırı karşısında, gerektiğinde fiziksel güç de kullanarak kendini koruması.

İngilizce **self-defence** kelimesinden gelir. Türkçe'de self-defans veya kendini savunma olarak kullanılır. Hukukta bu kavram **nefsi müdafaa** veya **meşru müdafaa** olarak kullanılır ve kendini koruma amacıyla yapılan fiziksel eylemlerin yasal olarak da meşruluğunu ifade eder.

Öz savunma aynı zamanda öz yardım sürecinin de bir parçası olarak kendimizi korumak, savunmak ve güçlendirmek için uyguladığımız yöntemlerdir. Bu yöntemler hem fiziksel, hem de zihinsel yöntemler olabilir. Hayatlarımıza sahip çıkmak, birlikte direnmek ve dayanışmak da öz savunmanın bir parçasıdır.

# koruyucu-önleyici yaklaşım

Özellikle sağlık, eğitim ve hukuk alanlarında kullanılan; ihmal, istismar ve şiddet ortaya çıkmadan önlemeyi, bireyleri istismar ve şiddetin olumsuz sonuçlarından korumayı önceleyen yaklaşım.

Cinsel istismar ve şiddet olgularının toplumda gündemleşmesi, ağırlıkla vakalar ortaya çıktıktan sonra gerçekleşir. Oysa şiddet ortaya çıkmadan alınabilecek pek çok önlem ve geliştirilebilecek program/uygulama vardır. Bu uygulamalar büyük bir popülasyonu içerebileceği gibi belli bir gruba yönelik de planlanabilir. Koruma ve önleme, politika ve sistem işidir. Bu hizmetler için finansal kaynak yaratmak; bu hizmetleri uygulamak, denetlemek ve raporlamak; politika ve program geliştiren ve karar alıcı pozisyonlarda bulunanların yükümlülüğündedir. Kapsamlı ve kapsayıcı bir koruyucu-önleyici uygulama; ihtiyaç ve risk analizi, kültürel yapı, sorun tespiti, çevresel ve kurumsal kaynakların belirlenmesi, disiplinler arası yaklaşım ve kurumlar arası iş birliği gibi unsurlar dikkate alınarak gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte, cinsel şiddetle etkin mücadele için tüm meslek uzmanları koruyucu-önleyici yaklaşımı benimsemeli ve içselleştirmelidir.

## bystander / seyirci kalan

Bir şiddet veya zorbalık durumuna tanık olduğunda şiddet davranışına seyirci kalan veya müdahale etmeyen kişi/ler için kullanılır. Şiddet sonrası sosyal medyada veya benzeri mecralarda da seyirci kalınabilir. Seyirci kalanlar bilinçli ya da bilinçsiz failin şiddet davranışına devam etmesine ve şiddetin kabul görmesine neden olabilirler. Bazı seyirci kalanlar gülerек ya da destekleyici yorumlar yaparak şiddeti destekleyebilir.

## upstander / müdahale eden

Çevresinde biri şiddet davranışına veya söylemine maruz bırakıldığında olaya seyirci kalmayıp müdahale eden, şiddete veya zorbalığa maruz bırakılanı destekleyen, gerekirse yardım çağırان, tanık olduğu şiddete sessiz kalmayarak mücadelede sorumluluk alan kişi/ler için kullanılır. Müdahale edenler dijital ortamlarda da tanık oldukları şiddet türleri üzerinden tepkilerini gösterebilir, direkt veya dolaylı yoldan şiddetle mücadele edebilirler.

## yararlanılabilecek siteler

---

[csdestek.org](http://csdestek.org)

[oyledegilboyle.org](http://oyledegilboyle.org)

[hayattayim.org](http://hayattayim.org)

[kaosgl.org](http://kaosgl.org)

[tabukamu.org](http://tabukamu.org)

[bizimaramizda.org](http://bizimaramizda.org)

[40tilkiblog.wordpress.com](http://40tilkiblog.wordpress.com)

[www.morcati.org.tr](http://www.morcati.org.tr)

[hayvanhaklariizleme.org](http://hayvanhaklariizleme.org)

[csgorselarsiv.org](http://csgorselarsiv.org)

[rainn.org](http://rainn.org) (ingilizce)

[www.cinselsiddetlemucadele.org](http://www.cinselsiddetlemucadele.org)

[f cinselsidde+Lemucadele](#) [🐦 cs\\_mucadele](#) [📷 cinselsidde+LemucadeleDernegi](#)